

ու Հարուտը լրացնելէ յետոյ տասնեակ մը երկարաշունչ թատերագութիւններ եւ ողբերգութիւններ գրեց, որոնց մէկ քանիէն զատ որ իր հսկայի երեւակայութեան շրջանն ու կնիքը կը կրեն քիչ շատ միւսները, գրուած հեւ ի հեւ, գիկզակ և անհաւասարակ շիւ հոգւոյ մը հետքերը կը կրեն:

Վերջին անգամ երբ Վենետիկ գնաց, յունական անկախութեան լոռտոնի կոմիտէին ատենապետ Պըքըէէթի և Բըէնս Մաւրոքորտաթոյ առաջարկեցին իրեն երթալ դէպ ի Ողիմպոսի ու Պառնասի հայրենիքը և հոն իրենց պաշտօնական ներկայացուցիչն ըլլալ:

Պայրըն վհենտիկի մէջ մնաց միայն
քանի մը օր, ողջագուրուեցաւ իր հայր
Յարութիւն Ազգերեանին հետ՝ որ տարի-
ներով ուսուցած էր իրեն հայ լեզուն և
պատմութիւնը, և հայր Սոմալեանին՝ որ
ամբողջ հոգիովը ջանացեր էր հաւատքի
և յոյսի սպեղանին զննել իր սրտին վէր-
քերուն վրայ:

Քասթէուէյի մէջ քանի մը տողով կը նկարագրուի Հ. Սուքիաս Սոմալեանը. երբ բանաստեղծին կոնտուրը վերջին անգամ կ'անհետանար ալեաց ետեւ, հայր

Սումալեան ծնրադրեց ու խաչակնքեց Ս.
Աստուածածնի արձանին առջեւ և հայ
լեզուով աղօթեց առ Ս. աստուածորդին.

« Ո՛վ դուն, որ երբեմն ծովուն փոթո-
ւիկը խաղաղեցուցիր, դուն ղրկեցիր ինձի
այս բեկեալ ու վշտատրոփ սիրտը, քո
բարի նպատակիդ համար: Արդեօք թո՛ղ
զանուեցայ իրեն ուսման հանդէպ: Արդեօք
իմ կուրութեանս մէջ՝ քու մխիթարու-
թենէդ աւելի քիչ նուիրել ուզեցի իրեն...
Գու կամքովդ շնորհէ, Տէր, որ անգամ
մըն ալ կարենամ հովուել իր ցաւատանձ
հոգին, ու ծառայել իրեն, որ երբ վեր-
ջապէս հնչէ ժամն իր փոթորիկը խաղա-
ղելու՝ կարենամ անոր հրավառ աչքերուն
վերջին նայութեանը հետեւ ցոյց տալ
հոգւոյն՝ քու հաւատքիդ, սիրոյդ և նե-
րամիտ խորհրդանշան այս խաչը...»:

Յետոյ Հ. Սոմալեան ներս մտաւ
Հ. Ագեբեանին քով գնաց: Երկու ալեւ
փառ ծերունիներն իրարու երես
ցան . . . մեկնած էր այն զոր տարին երկու
սիրած էին իրենց անառակ որդւոյն պէս . . .
ան պիտի մեկնէր դէպ ի Սըբեւլը . . .
երկուքին ալ աչքերէն զոյգ մը արցունք
կաթիլներ գլորեցան ու տղու պէս լացին:

(Շարունակելի) Ռ. ՈՐԲԵՐԵԱՆ

(Շարունակելի)

Ռ. ՈՐԲԵՐԵՆ

ՊԱՅՐԸՆ Ի Ս. ՂԱԶԱՐ

Մտոցած մեծղի դահլիճներն Մոչենիկոյ պալատին,
Եւ գգուանքները կըբռն ֆորնարինա պաշտածիդ,
Սիրոյ գեղումն յորդառաւ կոյս աստղերուն տակ յակինթ՝
Կու գայիր հոս թափառիլ եւ երազել անմեկին:
Հոս, ո՛վ Պայրոն, ո՛վ հոս

Հոս, ով Պայրըն, ով հսկայ, անեզրութեան չափ անհուն,
Այս կղզեակին հիւրընկալ մեծամարդու ափունքին,
Այս ծառերուն տակ խոհուն, այս քիւին տակ շողածին,
Ուր սորվեցար Հայրերես հըրաշափառ սուրբ լեզուն:
Բայց ալ ջըկան. կը տես

Ֆայց ալ չըկաս. կը լըռէ քընարիք գո՞նն առ յաւէտ,
Ու ալ չըկայ ծովուն դէմ մաքառող սիրտը բոսոր ...
Եւ մաքիք բոցն՝ երկրի կայծակներէն ալ հըզոր ...
Ու կը լըռէս. այգն հեռէն արեւն արեւն արեւն ...

Ու կը լըռե՛ս. այգն հեռուն կ'ալէ՛ծըփի վէտ առ վէտ,
Մինչ նոճիներն վերամբարձ, երազատես եւ բուրեան՝
Յաւի մը տակ ահաւոր տրտմաթախիժ կը հեան:

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

Մ Է Կ Պ Ա Տ Մ Ա Կ Ա Ն Կ Ո Ն Դ Ա Կ

ինչպէս գիտէք՝ հայ ժողովուրդը, գոնէ
 ԺԶ դարից այս կողմ, գերմարդկային ճի-
 գեր է գործ դրել իր քաղաքական ազա-
 տութիւնը ձեռք բերելու համար: Եւ եթէ
 նրա հերոսական ջանքերը ցանկալի ար-
 դիւնքը չեն տուել, յամենայն դէպս յան-
 ցաւորը ինքը չէ, այլ այն առարկայական
 դժոխային պայմանները, որոնք շրջապա-
 տում են նրան:

Դժբախտաբար, նրա այդ ոգորումները պատմութիւնը, ինչպէս նաեւ նրա անցեալ քաղաքական դէմքերը, շատ քիչ են ուսումնասիրուած և ընդհանրապէս շատ քիչ են ծանօթ լայն շրջաններում:

Այն ինչ դա չափազանց կարեւոր է,
նամանաւանդ ներկայ ժամանակներում,
երբ մեզ ժողովուրդն արդէն ունի իր յժա-
տակ ձեւակերպուած քաղաքական տեն-
չանքները, որոնց իրականացումը նա իր
սրբութիւն սրբոցն է դարձրել:

Անցեալի և անցեալ քաղաքական գործիչների հիմնաւոր ծանօթութիւնը կը լուսաւորէ մեր այսօրուայ ուղին եւ մեզ հնարաւորութիւն կու տայ աւելի նուազ սայթաքումներով ու սխալանքներով մեր նպատակին դիմելու:

Ահա այդ նկատումով է, որ մենք հրա-
տարակութեան ենք տալիս պատմական
նշանակութիւն ունեցող մէկ կոնդակ, որ
վերաբերում է մեր քաղաքական անցեալ
դէմքերից մէկին — Յովսէփ Ամիրխանեա-
նին:

Իսկ մինչ այդ անհրաժեշտ ենք համա-
րում մի քանի կարեւոր տեղեկութիւններ
տալ Յ. Ամիրխանեանի կեանքի ու գործի
մասին:

Բնիկ Նոր - Զուգայեցի էր Յովսէփը ,
Թէեւ Նրա պապը գաղթեւ էր այստեղ Ղա-
րաբաղից : Նադիրը Պարսկաստանի գա-

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԽՈՐՀԱՆՈՒՄ 1932

հակալը դառնալով, Ղարաբաղից պահանջում է երկու զինուորականներ իր բանակը կազմակերպելու համար — մէկը զօրանհրաժանատար, իսկ միւսը թնդանօթածիփ:

Եւ նրա ուզած մարդիկը գալիս են,
ուրեմն ժ՛կ դարի 40 ական թուականնե-
րին — Ամիրը և Զոհրաբը: Առաջինը՝ որ-
պէս հրամանատար, իսկ երկրորդը՝ թըն-
դանօթածիփ: Շահը նրանց տեղաւորում է
իր զօրքերի մէջ, շնորհելով նաեւ խա-
նութեան տիտղոս, որով Ամիրը դառնում
է Ամիր-խան, Զոհրաբը՝ Զոհրաբ-խան:
Այս այստեղից էլ առաջանում է Յով-
սէփի Սիփոսանեան ազգանունը:

Սմբերի (կամ Սմբերյանի) որդին էր
Յովհաննէսը, որ զինուորական ծառայու-
թիւնից իրստապիւնու համար, զազտնի
փախչում է Մուշ, ուր «Ս. Կարապետի
շնորհիւ» աշուղութիւն սովորելով, վերա-
դառնում է Նոր-Զուղա:

Իբրեւ աշուղ՝ նա ծպտուած շրջում է գիւղից գիւղ և երգում։ Մինչեւ այսօր էլ աշուղ Յովհաննէսը կամ Ամիրթողին մեծ ասնուն ունի Սպահանի հայկական գաւառ-անումն ունի Սպահանի հայկական գաւառ-անումն և նրա երգերից շատերը տակաւին ներում և նրա ժողովրդի բերանում։

Այսպիսով քանի որ ինքնագործ յայտնի էր մեր Յով-

Աշուղ Յովհաննէսի որդին էր մեր Յով-
սէփը, երբ սա դառնում է 12-13 տա-
րեկան, հայրը մի կերպով նրան նաւ է
նստեցնում և ըստ ջուղայեցւոց սովորու-
թեան՝ ուղարկում է Մատրաս (Հնդկաս-

1. Կոնդակը գտնուում է Յ. Ամիրխանեանի եղբոր
 Թուսան, Կոր-Ջուլայեցի Պ. Ամիրխան Ամիրխանեանի
 մաս, որ սիրով զրեց մեր տրամադրութեան տակ, և
 որի համար Գերմազին շնորհակալութիւններս իրեն,
 2. Հրատարակութեան համար մենք արդէն պատրաստ
 ունինք մէկ բաւական ընդարձակ ուսումնասիրութիւն
 Յովսէփ Ամիրխանեանի կեանքի ու գործի, որից և օգ-
 տուում ենք մեր սոյն յօդուածի համար,